

Het gebruik van smartphones tijdens ouder-kind interacties

Een onderzoek naar fear of missing out, habitueel en problematisch smartphonegebruik als voorspellers van smartphonegebruik tijdens ouder-kind interacties

Helma van Meijl

ANR: 646871

Masterthesis

Communicatie- en Informatiewetenschappen

Specialisatie Bedrijfscommunicatie en Digitale Media

Faculteit Geesteswetenschappen

Tilburg University, Tilburg

Begeleider: Dr. M.M.P. Vanden Abeele

Tweede lezer: Dr. P.A. Vogt

Juni 2017

Het gebruik van smartphones tijdens ouder-kind interacties

Een onderzoek naar fear of missing out, habitueel en problematisch smartphonegebruik als voorspellers van smartphonegebruik tijdens ouder-kind interacties

Helma van Meijl

Tilburg University

Samenvatting

Het doel van deze studie was (1) om voorgaand onderzoek over het effect van smartphonegebruik op de responsiviteit van ouders jegens hun kinderen te dupliceren in een naturalistische context en (2) om drie mogelijke voorspellers (fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik) van smartphonegebruik in het bijzijn van het kind te onderzoeken. Voor het onderzoek werden 25 ouder-kind duo's geobserveerd. De ouders van de duo's vulden na de observatie een vragenlijst in. Zeven van de 25 ouders gebruikten hun smartphone tijdens de observaties. De resultaten tonen dat smartphones een negatief effect hebben op de responsiviteit van de ouders jegens het kind. Fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik waren geen significante voorspellers van het smartphone gedrag van ouders in het bijzijn van het kind.

Sleutelwoorden: smartphonegebruik ouders, kind-phubbing, fear of missing out, habitueel smartphonegebruik, problematisch smartphonegebruik, observaties

Het gebruik van smartphones tijdens ouder-kind interacties

Smartphones hebben een prominente plaats ingenomen in ons dagelijks leven. Ze maken connectiviteit met anderen en de wereld om ons heen mogelijk. Een smartphone is voor velen het eerste waar men naar kijkt in de ochtend en het laatste waar men naar kijkt voor het slapengaan (Lee, Chang, Lin, & Cheng, 2014). Mobiele technologie levert een positieve bijdrage aan de veiligheid en aan ons sociale leven (Ling, 2004). Desalniettemin heeft deze technologie niet alleen positieve, maar ook negatieve gevolgen.

Een negatief gevolg van het gebruik van een smartphone is de invloed van mobiele technologie op face-to-face interacties. Meerdere studies hebben aangetoond dat de aanwezigheid van een smartphone kan leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de conversatie (Vanden Abeele, Antheunis, & Schouten, 2016; Misra, Cheng, Genevie, & Yuan, 2014). Daarnaast beïnvloedt het gebruik van smartphones tijdens face-to-face interacties, iemands impressie van de conversatiepartner negatief (Vanden Abeele et al., 2016). De aanwezigheid van een smartphone belemmert het ontwikkelen van intimiteit, vertrouwen en begrip tussen conversatiepartners (Przybylski & Weinstein, 2013) en de conversatie wordt ervaren als minder bevredigend wanneer er een smartphone aanwezig is (Misra et al., 2014). De aanwezigheid van smartphones in conversaties heeft zelfs geleid tot de nieuwe term ‘phubbing’, wat kan worden beschreven als het negeren van iemand in een sociale situatie door naar een smartphone te kijken in plaats van op te letten (Vanden Abeele et al., 2016).

Uit bovenstaande studies blijkt dat smartphones een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van face-to-face interacties tussen volwassenen. Een pertinente vraag is of het gebruik van een smartphone dezelfde impact heeft op de kwaliteit van face-to-face ouder-kind interacties? Een aantal recente studies suggereren van wel. Radesky et al. (2015), bijvoorbeeld, concluderen op basis van een observatiestudie in fastfood restaurants dat moeders die een smartphone gebruiken minder verbale en non-verbale interacties met hun

kinderen uitwisselen dan moeders die geen smartphone gebruiken.

Bovendien ervaren verzorgers interne spanningen als ze mobiele technologie gebruiken in het bijzijn van hun kind en rapporteren ze negatieve emotionele ervaringen (Hiniker et al., 2015; Radesky et al., 2016). Hoewel beperkt in aantal, toont dit onderzoek dat ouders die geabsorbeerd zijn door smartphones een afname vertonen in responsiviteit jegens hun kinderen. Met andere woorden, kinderen blijken indirect beïnvloed te worden door het smartphonegebruik van hun ouders (Hiniker et al. 2015; Radesky et al., 2014; Radesky et al., 2015).

Echter is er nog steeds behoefte aan verder onderzoek in dit gebied. Huidig onderzoek kent namelijk beperkingen: (1) er zijn onvoldoende gegevens over het effect van smartphonegebruik op de relatie en omgang tussen ouder en kind en (2) er is gebrek aan onderzoek naar hoe coregulatie tussen ouder en kind (in natuurlijke context) wordt beïnvloed door smartphonegebruik (Radesky et al., 2015). Daarom is het eerste doel van de huidige studie om het eerdere onderzoek te dupliceren in een naturalistische context. Derhalve zal huidige studie trachten een antwoord te vinden op de volgende onderzoeksvraag:

RQ1: Beïnvloedt het smartphonegebruik van ouders de responsiviteit jegens hun jonge kinderen?

Bovendien is er aanvullend onderzoek nodig om de relatie tussen ouder-kind interacties en de mate van betrokkenheid met mobiele media te onderzoeken (Przybylski & Weinstein, 2013; Radesky et al., 2016). Het tweede doel van de huidige studie is dan ook het onderzoeken van factoren die voorspellen in welke mate ouders hun smartphone gebruiken tijdens interacties met hun kind. Eerder onderzoek heeft reeds enkele voorspellers van smartphonegebruik tijdens face-to-face interacties met vrienden en/of partners geïdentificeerd. Belangrijke voorspellers die in dit onderzoek naar voren komen zijn fear of missing out (e.g., Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013), habitueel

smartphonegebruik (e.g., Oulasvirta, Rattenbury, Ma, & Raita, 2012) en problematisch smartphonegebruik (e.g., Bianchi & Phillips, 2005). Gezien deze factoren smartphonegebruik tijdens face-to-face interacties met vrienden en/of partners kunnen voorspellen, is het mogelijk dat zij ook voorspellers zijn van smartphonegebruik tijdens face-to-face interacties met kinderen. Het huidige onderzoek beoogt daarom antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

RQ2: Wat is het verband tussen fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik en het smartphonegebruik van de ouder in het bijzijn van het kind?

Theoretisch kader

Ouderlijke responsiviteit

Het eerste doel van de huidige studie is om na te gaan of het smartphonegebruik van ouders invloed heeft op ouderlijke responsiviteit ten aanzien van hun jonge kinderen. Ouderlijke responsiviteit is het consistent uiten van affectie en acceptatie jegens kinderen, onder andere door het geven van gepaste reacties naar aanleiding van signalen die zijn afgegeven door het kind (Landry et al., 2012). Door deze gepaste reactie kan de ouder de interesses van het kind vooropstellen, aanmoedigen en stimuleren. Wanneer verzorgers acuut en bedachtzaam op een signaal reageren, ervaart het kind dit immers als positief; zijn of haar behoeften en interesses zijn belangrijk. Dit bevordert de interesse en wil van het kind om de signalen voort te zetten en een leerzame interactie aan te gaan (Landry et al., 2012).

Ouderlijke responsiviteit omvat 3 belangrijke elementen: (1) acute responsiviteit naar aanleiding van een kreet die gesignaleerd wordt als nood, (2) het kind troosten wanneer hij of zij van streek is en (3) het als ouder beschikbaar zijn voor interactie (Page, Wilhelm, Gamble, & Card, 2010). Vooral acute responsiviteit wordt aangehaald in meerdere studies (Landry et al., 2012; Page et al., 2010). Ouderlijke responsiviteit is namelijk alleen effectief wanneer er direct gereageerd wordt; het louter in nabijheid zijn van het kind, of een onmiddellijke, maar ongepaste reactie geven, is psychologisch gezien onvoldoende en niet bevorderlijk voor de ontwikkeling van het kind (Bornstein & Tamis-LeMonda, 2008).

Er zijn aanzienlijk veel onderzoeken op het gebied van pedagogiek in relatie tot ouderlijke responsiviteit, deze manier van ouderschap is namelijk een belangrijke factor in de ontwikkeling van het kind. Ouder-kind dialogen worden positief geassocieerd met de taalontwikkeling en ouderlijke responsiviteit draagt bij aan een betere ontwikkeling van de sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden van het kind. Bovendien bevordert verbale stimulatie het cognitief vermogen en de probleemoplossende bekwaamheid (Landry,

Smith, & Swank, 2006). Tevens stelt ouderlijke responsiviteit het brein in staat om zich op een positieve manier te ontwikkelen, als het ware minder agressief, emotioneel stabiel, sociaal en empathisch (Gordon, 2003). Daarentegen heeft het gebrek aan ouderlijke responsiviteit negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van het kind.

Mediagebruik tijdens ouder-kind interacties kan een oorzaak zijn van het gebrek aan responsiviteit. Zo neemt de kwaliteit en kwantiteit van verzorger-kind interactie af in het bijzijn van een televisie op de achtergrond. Wanneer de televisie aanstaat, hebben ouders minder verbale interacties met hun kinderen en zijn ze minder responsief wanneer het kind om aandacht vraagt (Kirkorian, Pempek, Murphy, Schmidt, & Anderson, 2009). In dit onderzoek ligt de focus echter op afleiding door het gebruik van smartphones. Eerder onderzoek signaleerde namelijk dat wanneer verzorgers in beslag genomen zijn door een smartphone er minder verzorger-kind interacties zijn (Hiniker et al., 2015; Radesky et al., 2015). De smartphone lijkt het acute reageren van ouders te belemmeren: ouders reageren laat, helemaal niet of maken een geluid of beweging zonder van de smartphone op te kijken (Radesky et al., 2014). Aangezien bestaand onderzoek schaars is, is het belangrijk dat dit onderzoek bijdraagt aan het in kaart brengen van de impact van smartphonegebruik op ouderlijke responsiviteit.

Smartphonegebruik tijdens ouder-kind interacties: kind-phubbing

De aanwezigheid van smartphones in conversaties of interacties heeft geleid tot een nieuwe term: 'phubbing'. Deze term is uit de Engelse taal herleid door de woorden 'phone' en 'snubbing' samen te trekken. Snubbing is het negeren en links laten liggen van een persoon. Phubbing wordt beschreven als "de daad waarbij een individu op zijn of haar smartphone kijkt tijdens een conversatie met andere individuen, bezig is met de smartphone en ontsnapt aan persoonlijke communicatie" en komt vaker voor dan aanvankelijk gedacht

(Karadağ et al., 2015, p. 60).

Phubbing wordt veelvuldig onderzocht, onder andere in de context van vriendschapsrelaties (Misra et al., 2014), op het werk (Roberts & David, 2017) en binnen romantische relaties (Roberts & David, 2016). Om aan te duiden over wat voor relatie het gaat, wordt ook wel gesproken over ‘boss-phubbing’ of ‘partner-phubbing’ (Roberts & David, 2016, 2017). Naar analogie met deze studies, kunnen we in de huidige studie spreken over ‘kind-phubbing’.

In dit onderzoek wordt kind-phubbing beschreven als: ouders die laat, helemaal niet of ongepast reageren omdat ze afgeleid zijn door hun smartphone. Het checken van sociale media, e-mail of internet wordt door ouders snel en gemakkelijk gedaan tijdens dagelijkse routines, zoals koken of speeltijd met hun kinderen. Met andere woorden, ouders geven op dat moment de voorkeur aan virtuele omgevingen in plaats van het omgaan met hun kinderen in het echte leven. Dit merken kinderen, ze vragen namelijk meer aandacht aan hun ouders als er een smartphone actief aanwezig is. Dit doen ze door grenzen te testen en zich provocerend te gedragen, waardoor er meer conflicten ontstaan tussen ouders en hun kinderen (Hiniker et al., 2015; Radesky et al., 2014; Radesky et al., 2016). De ouders geven aan dat het lastig is om op deze aandachtsvragen te reageren, omdat ze bezig zijn met hun smartphone. Tegelijkertijd rapporteren ouders dat ze zich meer aanwezig voelen bij hun kinderen als ze proactief hun smartphone wegleggen (Radesky et al., 2016).

Met de wetenschap dat een smartphone de kwaliteit van de conversatie schaadt, tussen zowel volwassenen als volwassenen en kinderen, en dat ouderlijke responsiviteit een belangrijke, zelfs cruciale rol speelt in de ontwikkeling van kinderen kan geconcludeerd worden dat kind-phubbing een zorgwekkende ontwikkeling is. Daarom is het van belang om het bestaande onderzoek naar de invloed van smartphones op responsiviteit van de ouders uit te breiden en aan te vullen. Dit doen we in het huidige onderzoek door de volgende hypothese

te toetsen:

H1: Verzorgers die hun kind “phubben” zijn minder responsief ten opzichte van het kind dan wanneer diezelfde verzorgers hun kind niet “phubben”.

Voorspellers van kind-phubbing

Eerder onderzoek heeft verschillende antecedenten van phubbing blootgelegd (Bianchi & Phillips, 2005; Oulasvirta et al., 2012; Przybylski et al., 2013). Phubbing heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van face-to-face interacties. Een aantal studies (Hiniker et al., 2015; Radesky et al., 2015) suggereren dat dit ook het geval is bij ouder-kind interacties. Gezien de voorspellingen dat phubbing ook een negatief effect heeft op ouder-kind interacties, is het tweede doel van het huidige onderzoek om meer inzicht te verwerven in de mechanismen die bijdragen tot kind-phubbing. Wat leidt ouders tot dit gedrag? Het is belangrijk om ouders en verzorgers inzicht te laten krijgen in de effecten die smartphonegebruik, in het bijzijn van het kind, met zich meebrengt. De huidige studie focust zich in het bijzonder op de voorspellers fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik.

Fear of missing out. Sociale media zijn eenvoudige bronnen om informatie in te winnen over waar anderen zich gaande mee houden en om sociale contacten te onderhouden. Het gebruik van Facebook en Twitter wordt geassocieerd met het ervaren van meer emotionele ondersteuning van goede vrienden (Putnam, geciteerd in Alt, 2015). Daarnaast zorgen sociale media voor goede banden met vrienden en het versterken van banden met nieuwe kennissen (Ellison, Steinfield, & Lampe, 2007).

News feeds bevatten een continue stroom van informatie over iemands online contacten; vaak gaat het om meer berichten dan men kan verwerken door praktische beperkingen en begrensde beschikbaarheid van tijd (Przybylski et al, 2013). Deze continue

stroom van informatie kan leiden tot “fear of missing out” (FOMO). Dit begrip wordt door Przybylski et al. (2013) gedefinieerd als “de vrees, zorgen en angsten die men kan hebben over het niet op de hoogte zijn van evenementen, ervaringen en conversaties die aan de andere kant van hun sociale kring gebeuren” (p. 1842). In andere woorden, FOMO is een weerspiegeling van de bezorgdheid dat vrienden lonende ervaringen hebben wanneer men afwezig is (Dossey, 2014). Dit fenomeen karakteriseert zich door het verlangen om continue verbonden te willen zijn met anderen en op de hoogte te willen zijn van wat zij doen.

Het gebruik van sociale media is aantrekkelijk wanneer men een hoge mate van FOMO ervaart. Dan zal men namelijk eerder sociale media gebruiken dan wanneer men een lage mate van FOMO ervaart (Przybylski et al., 2013). Diensten zoals Facebook en Twitter zijn namelijk hulpmiddelen om sociale binding met anderen te creëren en bieden de belofte om een hoger niveau van sociale betrokkenheid te bereiken, zodat de angst om iets te missen kleiner wordt (Ellison et al., 2007). FOMO is dus gerelateerd aan de toename van social media gebruik en volgens van Zutphen (2015) vergroot FOMO de kans op het compulsief gebruiken van een smartphone.

De studie van Radesky et al. (2016) onderzocht kind-phubbing door middel van interviews met ouders, waarin FOMO naar voren kwam als een reden voor het kind-phubben. Zo rapporteerden ouders bijvoorbeeld dat ze hun smartphone in het bijzijn van hun kinderen gebruikten, omdat ze bang zijn iets werkgerelateerds te missen. Dit suggereert dat FOMO een voorspeller is van het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind. Desondanks is er geen empirisch onderzoek gedaan naar FOMO in relatie tot het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind, derhalve wordt de volgende hypothese onderzocht:

H2: Verzorgers die een hoge mate van fear of missing out rapporteren, gebruiken hun smartphone vaker in het bijzijn van hun kind dan verzorgers die een lage mate van fear of missing out rapporteren.

Habitueel smartphonegebruik. Mensen gebruiken hun smartphone vaak uit gewoonte (Oulasvirta et al., 2012). Een gewoonte wordt gedefinieerd als een reeks aangeleerde handelingen die een automatische reactie zijn op specifieke signalen en functioneel zijn bij het behalen van bepaalde doelen (Verplanken & Aarts, 1999). Smartphonegebruik wordt vaak gekarakteriseerd als zulk automatisch gedrag. Het constant en overmatig checken van een smartphone kan leiden tot een ‘checking habit’. Een checking habit is het geautomatiseerde, onbewuste en herhaalde gedrag waarin de smartphone vaak vluchtig wordt gecheckt. Verschillende elementen kunnen worden gecontroleerd door een individu (bijvoorbeeld het ontgrendelen en vergrendelen van het startscherm, (nieuwe) notificaties, sociale media, applicaties en games) (Oulasvirta et al., 2012). Door het geautomatiseerde gedrag kunnen gebruikers erg snel tussen applicaties wisselen, die verschillende informatie en beloningen verschaffen. Deze beloningen versterken de checking habit en dragen zo bij aan de mate van betrokkenheid die men heeft met zijn of haar smartphone (Harwood, Dooley, Scott, & Joiner, 2014). Wanneer de smartphonegebruiker door de beloningen bevredigd wordt, wordt de neiging om het apparaat weer te checken namelijk groter en wordt de drang naar meer nieuwe informatie en beloningen gretiger (Lee, Chang, Lin, & Cheng, 2014). Andere beloningen voortkomend uit smartphonegebruik zijn entertainment, het doden van de tijd en in contact blijven met anderen (Katz, Haas, & Gurevitch, 1973; Oulasvirta et al., 2012; Roberts, Yaya & Manolis, 2014).

De korte momenten waarin men even zijn of haar telefoon checkt lijken onschadelijk, maar niets is minder waar. Deze korte momenten zijn ingrijpend in het leven van individuen (Harwood et al., 2014; Oulasvirta et al., 2012). Het checken van een telefoon kan bijvoorbeeld gevaarlijke situaties veroorzaken in het verkeer en academische prestaties van studenten ondermijnen, omdat mensen afgeleid raken van de prioriteiten op dat moment, zoals autorijden en studeren (Alt, 2015; Libby, Chaparro, & He, 2013).

Oulasvirta et al. (2012) stellen vast dat het vertonen van een checking habit een belangrijke drijfveer vormt voor het gebruiken van een smartphone. Als gevolg van een checking habit neemt het algehele gebruik van het apparaat toe. Anders geformuleerd, checking habits kunnen dienen als “poorten” naar andere functionaliteiten en inhoud op een smartphone, waardoor het gebruik toeneemt en dit gedrag een groot deel van het smartphonegebruik omvat. Smartphonegebruik dat voortkomt uit de checking habit, mondt daardoor vaak uit tot een belemmering van de productiviteit en de balans tussen werk en privé (Oulasvirta et al., 2012).

De checking habit, oftewel habitueel smartphonegebruik, wordt in het onderzoek van Radesky et al. (2016) als een indirecte verklaring voor kind-phubbing gegeven. Uit de interviews met ouders kwam namelijk naar voren dat de ouders het snel checken van hun smartphone zien als een goede beloning als ze even willen ontsnappen aan de stress en verveling van het opvoeden van een kind. Dit suggereert dat de checking habit invloed heeft op het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind. Gezien hier geen empirisch onderzoek naar gedaan is, zal de volgende hypothese worden onderzocht:

H3: Verzorgers die een hoge mate van habitueel smartphonegebruik rapporteren, gebruiken hun smartphone vaker in het bijzijn van hun kind dan verzorgers die een lage mate van habitueel smartphonegebruik rapporteren.

Problematisch smartphonegebruik. De huidige literatuur gebruikt de begrippen ‘problematisch smartphonegebruik’ en ‘verslaving’ om hetzelfde gedrag te beschrijven. Er is zelfs onderzoek aan het gebruik van de terminologie gewijd in een poging om een gemeenschappelijke basis te creëren voor het begrippenkader in toekomstig onderzoek (Kardefelt-Winther et al., 2017). De vraag of ‘problematisch smartphonegebruik’ of ‘smartphoneverslaving’ meer op zijn plaats is in de terminologie die gebruikt zou dienen te worden, gaat aan het doel van de huidige studie voorbij. Daarom zal het huidige onderzoek

de fenomenen problematisch smartphonegebruik en smartphoneverslaving beschrijven onder één overkoepelende term, als problematisch smartphonegebruik.

Een verslaving wordt gedefinieerd als een veelvuldig terugkerend patroon dat de kans op ziekte en/of persoonlijke en sociale problemen vergroot en gaat vaak gepaard met de ervaring van het verlies van zelfbeheersing (Oulasvirta et al., 2012). In de context van smartphonegebruik kan problematisch smartphonegebruik dus begrepen worden als het onvermogen om het eigen smartphonegebruik onder controle te houden, wat vaak resulteert in verslechtering van verschillende levensfuncties, zoals slapen, werk en relaties (Mok et al., 2014).

Problematisch smartphonegebruik kan door middel van acht criteria worden vastgesteld. Deze criteria zijn opgesteld door Lin, et al. (2015) en stammen af van de criteria uit DSM-5 voor gedragsverslaving. De acht criteria zijn: (1) in beslag genomen zijn door een smartphone en de hele dag de smartphone beschikbaar houden, (2) het weerstaan van de impuls om de smartphone te gebruiken mislukt telkens, (3) tolerantie: de duur van het smartphonegebruik neemt toe om tot hetzelfde gevoel van euforie te komen, (4) ontwenningssverschijnselen: dysforie, angst en/of prikkelbaar na een periode zonder smartphonegebruik, (5) de smartphone langer dan bedoeld gebruiken, (6) aanhoudend verlangen en/of mislukte pogingen om het smartphonegebruik te minderen, (7) overmatig smartphonegebruik en/of tijd besteed aan het afsluiten en verlaten van het gebruik en (8) voortdurend overmatig smartphonegebruik ondanks de kennis dat smartphonegebruik aanhoudende en terugkerende fysieke en psychologische problemen kan veroorzaken.

Meerdere studies kunnen de criteria voor problematisch smartphonegebruik beamen. In die studie van Park (2005) bijvoorbeeld, werden verslaafde individuen geobserveerd. Zij toonden tekenen van angst, zorg en deprivatie als zij hun smartphone niet konden gebruiken. Bovendien toonde Radesky et al. (2014) de dominantie van de smartphone aan in het leven

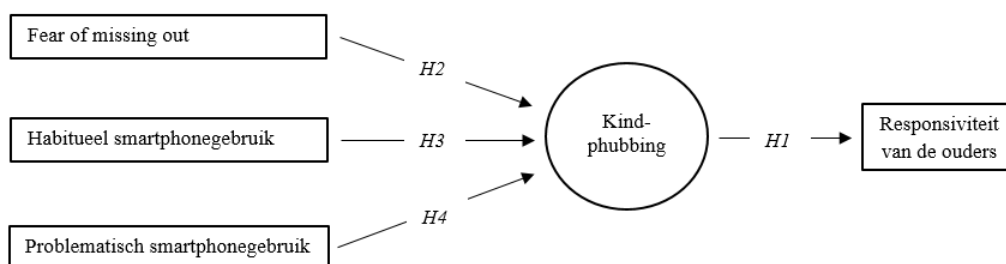
van 16 geobserveerde ouders. Deze ouders konden niet stoppen met het gebruiken van hun smartphone in het bijzijn van hun kind, terwijl andere geobserveerde ouders de impuls om hun telefoon te checken niet konden weerstaan. Daarnaast kunnen deze criteria ook in relatie worden gebracht met phubbing (Karadağ et al., 2015): personen die anderen phubben zijn namelijk niet in staat om zichzelf exclusief met een ander bezig te houden in face-to-face interacties, omdat ze ondertussen in beslag worden genomen door hun smartphone.

Het gedrag zoals beschreven in de acht criteria voor problematisch smartphonegebruik is zorgwekkend en impliceert dat problematisch smartphonegebruik een voorspeller kan zijn van kind-phubbing en daarmee invloed heeft op het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H4: Verzorgers die een hoge mate van problematisch smartphonegebruik rapporteren, gebruiken hun smartphone vaker in het bijzijn van hun kind dan verzorgers die een lage mate van problematisch smartphonegebruik rapporteren.

Conceptueel model

In figuur 1 is het conceptuele model van de huidige studie te zien. Er wordt verwacht dat kind-phubbing voorspelt kan worden door de onderdelen fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik. Daarnaast wordt verwacht dat ‘kind-phubbing’ een negatieve impact heeft op de responsiviteit van ouders jegens hun kind.

Figuur 1. Een schematisch ontwerp van het onderzoeksmodel

Methode

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden en de hypothesen te toetsen werd er een multi-methodisch kwantitatief onderzoek uitgevoerd dat bestond uit observaties en een vragenlijst.

Design

Door middel van de vragenlijst zijn de onafhankelijke variabelen van dit onderzoek, fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik, tot stand gekomen. Kind-phubbing functioneert dan als afhankelijke variabele in deze studie. Kind-phubbing functioneert daarnaast als onafhankelijke variabele. In dat geval is kind-phubbing de voorspeller van de responsiviteit van de ouders. Deze beide variabelen werden gemeten aan de hand van observaties.

Participanten

Er zijn in de speeltuin en in de wachtkamer van het consultatiebureau 25 ouder-kind (0 tot 5 jaar) duo's geobserveerd (zie het observatielogboek in bijlage A). De participanten zijn geselecteerd door middel van 'random sampling', omdat de participanten die passen in de doelgroep bij toeval in de speeltuin waren of een afspraak hadden bij het consultatiebureau op de dagen dat de onderzoekers aan het observeren waren op één van de locaties. Het consultatiebureau is een instelling die valt onder de gezondheidszorg en die de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van jonge kinderen volgt.

Onder de 25 geobserveerde participanten waren 19 vrouwen en 6 mannen. Alle participanten waren ouder van het kind dat geobserveerd werd. De gemiddelde leeftijd van de ouders was 36 jaar ($SD = 4.43$). De meeste ouders (84%) die deelnamen, zijn gehuwd of samenwonend, 12% is alleenstaand en 4% is gescheiden of uit elkaar. Van de ouders heeft

32% een universitaire studie afgerond, 52% heeft een HBO-opleiding afgerond en 16% een MBO-opleiding. Er zijn 14 meisjes geobserveerd en 11 jongens, met een gemiddelde leeftijd van 26.3 maanden ($SD = 18.06$). Van de 25 kinderen zijn er 11 enig kind, 9 kinderen hebben één broer(tje) of zus(je) en 5 kinderen hebben twee of meer broer(tje)s en/of zus(sen/jes).

Materiaal

Observaties. Voor de observaties is er een observatieschema opgesteld en getest in samenwerking met Dr. Mariek vanden Abeele en Dr. Monika Abels. Dr. Abels heeft een uitgebreide expertise in het systematisch observeren van ouder-kind interacties (bijvoorbeeld Abels et al., 2005). Het observatieschema is toegevoegd als bijlage B.

De observaties zijn tegelijkertijd door twee onafhankelijke onderzoekers gecodeerd die telkens 10 seconden lang het ouder-kind paar observeerden waarna ze 15 seconden de tijd namen om het geobserveerde te noteren. De tijdsintervallen werden strikt nageleefd door middel van een intervalklok. De ene onderzoeker hield haar focus op de ouder en de andere onderzoeker hield haar focus op het kind. Er werd met twee onderzoekers geobserveerd, omdat het door visuele beperkingen en de hoeveelheid informatie die verwerkt moest worden niet mogelijk was om beide personen (de ouder en het kind) tegelijkertijd te observeren. Deze twee delen werden achteraf samengevoegd tot één observatie van één ouder-kind duo.

Voorafgaand aan de daadwerkelijke observaties hebben de twee onderzoekers in samenwerking met Dr. vanden Abeele en Dr. Abels op basis van ouder-kind video's trainingen doorlopen om het observatie-instrument te verfijnen en om gewend te raken aan het gecodeerd observeren. Daarna zijn de Cohen's Kappa waardes uitgerekend om de 'intercoder' betrouwbaarheid te kunnen waarborgen en deze waren uitstekend voor alle onderdelen ('non child-related activities': .974, 'caregiver's child directed actions': .935, 'child's request for attention': .947 en 'caregiver's response': .918).

Codering van de observatie. Het observatieschema maakte onderscheid tussen vier verschillende activiteiten, namelijk niet-kindgerelateerde activiteiten, gerichte acties van de ouders naar het kind, aandachtsvragen vanuit het kind en reactie van de ouder op de aandachtsvraag van het kind. Deze studie richtte zich enkel op de niet-kindgerelateerde activiteiten en de reactie van de ouder op de aandachtsvraag van het kind. In de studie van Van Telgen (2017) lag de focus op de aandachtsvragen vanuit het kind, de gerichte acties van de ouders naar het kind en de reactie van de ouder op de aandachtsvraag van het kind. Het codeboek is toegevoegd als bijlage C.

Niet-kindgerelateerde activiteiten

Onder ‘niet-kindgerelateerde activiteiten’ werd verstaan activiteiten van de ouder die niet gericht waren op het kind, zoals het gebruiken van de smartphone, bellen, lezen, eten of drinken, praten tegen een ander persoon dan het kind, het dragen van oortelefoons of anders. De activiteiten werden gecodeerd met aandacht voor de mate van betrokkenheid die de ouder had voor de activiteiten. Er werd onderscheid gemaakt tussen vier levels van betrokkenheid. Geen (0, in dit geval werd de ruimte open gelaten): de activiteit komt niet voor, passief (1): de ouder had het object vast, maar deed er niets mee, af en toe (2): de ouder was bezig met het object maar was ook af en toe bezig met iets anders; exclusief (3): de ouders is volledig betrokken bij zijn of haar niet-kindgerelateerde activiteit. Vanwege het geringe aantal participanten werd er tijdens het analyseren van de data geen onderscheid gemaakt tussen de vier levels van betrokkenheid, maar werd er een binaire variabele aangemaakt die aangaf of participanten wel versus geen smartphone gebruikt hadden tijdens de observaties.

Reactie van de ouder op de aandachtsvraag van het kind

De reactie van de ouder wanneer het kind om aandacht vroeg werd gecodeerd in de mate van aandacht in vijf niveaus van -2 tot 2. Duidelijk negatief (-2); de ouder toont een harde en duidelijk negatieve reactie naar het gedrag van het kind ofwel verbaal ofwel non-

verbaal. Matig negatief (-1); de ouder reageert op een negatieve manier, maar getemperd en/of passend (als het kind zich slecht gedraagt). Geen reactie (0, in dit geval werd er geen getal ingevuld). Bewustzijn (1); de ouder laat zien dat hij of zij bewust is van het kind door naar het kind te kijken, maar reageert niet op een andere manier. Erkenning of interactie (2); de ouder erkent de aandachtsvraag van het kind en/of reageert hierop. Ook werd tijd gecodeerd; is de reactietijd van de ouder gepast, ja (Y) of nee (N). Als laatste werd de emotie van de reactie gecodeerd als positief (+), negatief (-) of neutraal (geen invulling). Vanwege het geringe aantal participanten werd er tijdens het analyseren van de data besloten om tijdigheid en emotie niet meegenomen in de analyse.

Meetinstrumenten

De vragenlijst peilde naar de socio-demografische kenmerken van de participanten. Daarnaast bracht de vragenlijst het mobiele mediagebruik van de ouders in kaart en werden er vragen gesteld over de persoonlijkheidseigenschappen en ontwikkeling van het kind. Deze vragenlijst werd door middel van een unieke code gekoppeld aan het bijbehorende codeerschema en diende daarnaast als participantnummer. Zo kon de anonimiteit van de participanten gewaarborgd worden. De vragenlijst is toegevoegd als bijlage D.

Fear of Missing Out werd gemeten aan de hand van de *Fear of Missing Out Scale* samengesteld door Przybylski et al. (2013). De schaal bestond uit tien items geschaald van 1 (helemaal niet van toepassing) tot 7 (helemaal van toepassing) op een 7-punts Likert schaal. Een voorbeeldvraag was 'Ik word nerveus als ik niet weet wat mijn vrienden aan het doen zijn'. De Cronbach's Alpha liet een betrouwbaarheid zien van .75 en een gemiddelde score van 2.24 ($SD = 0.73$).

Habitueel smartphonegebruik werd gemeten met *The Self-Report Habit Index* (Verplanken & Orbell, 2003). De originele schaal was gebaseerd op twaalf items. In de

huidige vragenlijst werden zeven items gebruikt, om de vragenlijst zo kort mogelijk te houden gezien de tijdslimiet voor het invullen. De items waren geschaald op een 7-punts Likertschaal (1 = helemaal niet akkoord tot en met 7 = helemaal akkoord). Een van de gevraagde items luidde als volgt: ‘Mijn telefoon gebruiken hoort bij mijn dagelijkse routine’. De betrouwbaarheid voor deze schaal was hoog ($\alpha = .92$) en scoorde een gemiddelde van 3.85 ($SD = 1.44$).

Voor het problematisch smartphonegebruik werd de *Internet Addiction Scale* (zes items) gebruikt (Karadağ et al., 2015). De vragen werden aangepast van internet naar telefoon en ingevuld op een 5-punts Likertschaal (1 = nooit tot en met 7 = altijd). Een voorbeeldvraag was ‘Ik breng liever tijd door met mijn mobiel dan met anderen’. Eén item werd niet gebruikt, vanwege het eerder genoemde tijdslimiet. De Cronbach’s Alpha voor de *Smartphone Addiction Scale* ($M = 1.88$, $SD = .49$) was .61. De betrouwbaarheid voor deze schaal was laag, waardoor deze schaal met voorzichtigheid moet worden geïnterpreteerd.

Procedure

Bij aankomst in de speeltuin of het consultatiebureau werden ouders van kinderen tussen de 0 en 5 jaar benaderd met het verzoek om deel te nemen aan een studie over kinderen in speeltuinen of wachtkamers, terwijl zij in de speeltuin of in het consultatiebureau (voorafgaand aan de eigenlijke consultatie met de arts of verpleegkundige) aanwezig waren. De ouder ontving van de onderzoekers een brief waarin stond uitgelegd wat de reden van het onderzoek was, wat het onderzoek inhield en wat deelname aan de studie betekende voor het ouder-kind duo. Daarnaast werd vermeld dat deelname geheel vrijwillig was en dat de verzamelde gegevens vertrouwelijk werden behandeld. De informatiebrief is toegevoegd als bijlage E.

Wanneer de ouders instemden met deelname aan het onderzoek werd hen verzocht om

namens henzelf en hun kind een toestemmingsverklaring te tekenen (bijlage F). Nadat de toestemmingsverklaring getekend was, werd aan de ouder gevraagd om zich zoals normaal te gedragen in de speeltuin of de wachtruimte en om zo goed als mogelijk te vergeten dat de onderzoekers aanwezig waren. Zodra de onderzoekers geïnstalleerd waren, begon de observatie. Na afloop van de observatie in de speeltuin ging een van de onderzoekers naar de ouder toe met het verzoek om de vragenlijst ter plekke in te vullen. In het consultatiebureau ging de ouder naar de eigenlijke afspraak met de arts of verpleegkundige. Na de consultatie ontving de ouder de schriftelijke vragenlijst, welke ter plekke ingevuld werd. Wanneer de wachttijd erg lang was, was het ook mogelijk om de vragenlijst nog voorafgaand aan de consultatie in te vullen.

Zodra het verzamelen van de data afgerond was, werden de participanten schriftelijk gedebriefd over het precieze doel van de studie (de debriefing brief is toegevoegd als bijlage G). Hierin werd de deelnemers mondeling de kans geboden om zich alsnog terug te trekken uit de studie indien zij dit wensten.

Daarnaast werd ouders de mogelijkheid geboden om op de hoogte gehouden te worden van de resultaten van het onderzoek. Wanneer deze optie op prijs werd gesteld door de ouders, konden zij hun e-mailadres achterlaten op een aparte lijst. Dit maakte het onmogelijk om het e-mailadres en de onderzoeksgegevens met elkaar in verband te brengen.

Als laatste werden de participanten mondeling bedankt door de onderzoekers.

Data Analyse

Zowel de papieren observaties als de vragenlijsten werden allereerst gedigitaliseerd en kwantitatief verwerkt door de gegevens over te nemen in Excel en SPSS. De primaire data van de observaties werden in Excel verwerkt tot een bestand dat per participant en per code de gemiddelde en geaggregeerde getallen weergaven. Vervolgens werd deze bewerkte data

toegevoegd aan het databestand met de scores van de vragenlijst. Dit bestand werd geopend met SPSS waarna er verschillende statistische testen uitgevoerd konden worden.

Met de hulp van Dr. Abels zijn er door de onderzoekers bewerkingen uitgevoerd om de responsiviteit van ouders, het smartphonegebruik en de aandachtsvragen van het kind te berekenen op basis van de observaties. Vanwege het beperkte aantal participanten werd de mate van absorptie en tijdigheid van de responsiviteit uiteindelijk niet meegenomen in het onderzoek. In plaats daarvan werd een nieuwe binaire variabele aangemaakt waarin werd opgenomen of een participant wel versus geen smartphone gebruikt heeft tijdens de observatie.

Vervolgens werd een pivot tabel gecreëerd per dyade waarin de aandachtsvraag van het kind gekruist werd met de responsiviteit van de ouder en met wel versus geen smartphonegebruik. Zo kon er per participant een score worden berekend die in percentages uitdrukt in hoeverre de ouder responsief was terwijl de ouder wel versus geen smartphone gebruikte toen het kind om aandacht vroeg. Dit resulteerde in de variabelen 'Smartphone_Respons' en 'GeenSmartphone_Respons'. Deze variabelen toonden het verschil in respons aan wanneer er door een ouder wel of geen smartphone gebruikt werd. Met andere woorden: hiermee kon het 'phubben' jegens het kind aangetoond worden.

Resultaten

Observaties

In totaal zijn er 25 ouder-kind duo's geobserveerd. Het vooropgestelde doel om per duo 25 intervallen te observeren bleek niet voor elk duo haalbaar te zijn door de variërende en onvoorspelbare wachttijden bij het consultatiebureau. Gemiddeld zijn er per participant 22.88 ($SD = 3.97$) intervallen geobserveerd met een minimum van 12 observaties. Dit resulteerde in een totaal van 572 geobserveerde intervallen.

Mobiel media gebruik en respons van de ouders/verzorgers: beschrijvende statistieken. Van de 25 participanten gebruikten 7 ouders hun telefoon terwijl ze geobserveerd werden. Van de in totaal 572 geobserveerde intervallen werd in 8.4% van de gevallen een telefoon gebruikt door de ouder/verzorger. In 68% van de 572 geobserveerde intervallen vroeg het kind aandacht van de ouder/verzorger. Van deze 387 intervallen, werd er 50 keer (12,9%) geen respons gegeven. Met andere woorden, in 50 gevallen was er gebrek aan responsiviteit van de ouder.

De participanten die hun telefoon gebruikten tijdens de observaties, gebruikten deze gemiddeld in 30.0% van de intervallen ($M = 6.86$, $SD = 7.45$ berekend op een gemiddeld totaal van 160 intervallen).

Hypothesetoetsing. Hypothese 1 stelde dat verzorgers die hun kind "phubben" minder responsief zijn ten opzichte van het kind dan wanneer diezelfde verzorgers die hun kind niet "phubben". Een 'paired-samples t-test' was uitgevoerd om de gemiddelde percentages van de responsiviteit van de ouder, na een aandachtsvraag van het kind, met en zonder de aanwezigheid van de smartphone te vergelijken. Deze test omvat de 7 participanten die tijdens de observatie gebruik maakten van hun smartphone. Alvorens deze test uit te voeren is er een nieuwe variabele aangemaakt die het relatieve verschil weergeeft tussen de twee variabelen 'GeenSmartphone_Respons' en 'Smartphone_Respons'. De variabele

‘Diffscore_GeenSmartphoneSmartphone’ was normaal verdeeld (z-score skewness = .35 en z-score kurtosis = -1.02). De respons wanneer er geen smartphone werd gebruikt door de ouder was hoger ($M = 80.9\%$, $SD = 32.5\%$) dan wanneer er wel een smartphone werd gebruikt ($M = 31.6\%$, $SD = 35.6\%$). Dit verschil is significant ($Mdif = 49,4\%$, $t(6) = 3.25$, $p = .017$) en vertegenwoordigt een groot effect: $r = 0.80$. Daarmee is hypothese 1 ondersteund.

Voorspellers: fear of missing out, habitueel en problematisch smartphonegebruik

Hypotheses 2, 3 en 4 stelden dat verzorgers die een hoge mate van fear of missing out, habitueel smartphonegebruik of problematisch smartphonegebruik rapporteerden hun smartphone vaker in het bijzijn van hun kind gebruiken dan verzorgers die een lage mate van fear of missing out, habitueel smartphonegebruik of problematisch smartphonegebruik rapporteerden. Om deze hypothesen te toetsen werden de scores van ouders op de constructen in de vragenlijst in verband gebracht met de observaties van hun smartphonegebruik. Gezien het kleine aantal deelnemers, werd een binaire variabele aangemaakt, die uitdrukt of de ouder wel versus niet gebruikt maakte van de smartphone tijdens de interactie met het kind. Vervolgens werd een meervoudige binaire logistische regressie uitgevoerd om vast te stellen of de voorspellers, fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik effect hebben op de waarschijnlijkheid dat participanten hun smartphone gebruiken in het bijzijn van hun kinderen. Voor elke voorspeller werd een aparte test uitgevoerd. Voor alle drie de testen was de Hosmer en Lemeshow Goodness-of-Fit Test niet significant (zie tabel 1), dus kan er geconcludeerd worden dat het model niet goed past bij de data. Ditzelfde wordt aangegeven door de Chi-square toets, welke laat zien dat het logistische regressiemodel niet significant was (Zie tabel 1). De ‘Wald’ criteria toonden aan dat geen van de drie voorspellers een significant effect heeft op de waarschijnlijkheid dat ouders hun

smartphone gebruiken in het bijzijn van hun kind (Zie tabel 1).

Tabel 1

Uitkomsten van drie logistische regressie analyses voor de kans om wel versus niet een smartphone te gebruiken in het bijzijn van het kind

	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	Hos & Lem Test (<i>p</i>)	Chi ²	<i>p</i>	exp (B)	Wald
	A	gebruikt	niet gebruikt					
Prob. gebr.	1.88 (0.49)	2.03 (0.51)	1.82 (0.48)	.64	(df = 1) = .94, <i>p</i> = .33	.34	2.47	.91
Hab. gebr.	3.85 (1.44)	4.33 (1.24)	3.66 (1.50)	.59	(df = 1) = 1.19, <i>p</i> = .28	.30	1.44	1.09
FOMO	2.24 (0.73)	2.24 (0.73)	2.23 (0.75)	.43	(df = 1) = .001, <i>p</i> = .98	.98	.1.01	.001

Notes. *M (SD)* A = algemeen. *M (SD)* gebruikt = smartphone gebruikt. *M (SD)* niet gebruikt = smartphone niet gebruikt. Hos & Lem Test (*p*) = Hosmer en Lemeshow Goodness-of-Fit Test. Prob. gebr. = problematisch gebruik. Hab. gebr. = habitueel gebruik.

Daarnaast is er onderzocht met een correlatie test of de voorspellers onderling samenhangen met elkaar en samenhangen met het smartphonegebruik van ouders. Gezien de kleine steekproefgrootte is een Kendall's τ correlatie test gedaan. Uit de resultaten (zie Tabel 2) kan geconcludeerd worden dat de voorspeller problematisch smartphonegebruik sterk samenhangt met habitueel smartphonegebruik. De voorspeller habitueel smartphonegebruik hangt ook matig tot sterk samen met fear of missing out.

Tabel 2

Correlaties tussen de voorspellers en het wel of niet gebruiken van een smartphone (Kendall's τ)

	Smartphone wel of niet gebruiken	Problematisch gebruik	Habitueel gebruik
Smartphone wel of niet gebruiken			
Problematisch gebruik	.158		
Habitueel gebruik	.166	.603**	
FOMO	-.042	.239	.503*

Notes. * $p < .01$ ** $p < .001$.

De binaire logistische regressie en correlatie test verwerpen hypothesen 2, 3 en 4.

Controlevariabelen

Het onderzoek is verricht op twee verschillende locaties: in de speeltuin ($N = 9$) en in de wachtkamer van het consultatiebureau ($N = 16$). Een independent t-test is uitgevoerd om de voorspellers en het smartphonegebruik te vergelijken voor de twee verschillende locaties (zie Tabel 3). De voorspellers problematisch smartphonegebruik en habitueel smartphonegebruik verschillen significant tussen de twee locaties. De gemiddelden voor de voorspellers zijn in alle gevallen hoger voor de locatie speeltuin. De voorspeller fear of missing out en de variabele responsiveness verschillen niet significant per locatie.

Tabel 3

Independent samples t-testen voor de verschillende locaties en voorspellers

	Speeltuin <i>M (SD)</i>	Consultatiebureau <i>M (SD)</i>	T-test <i>t</i> (23)	<i>p</i>
Problematisch smartphonegebruik	2.29 (.44)	1.65 (.35)	4.03	.001*
Habitueel smartphonegebruik	4.78 (.88)	3.32 (1.44)	2.74	.012*
FOMO	2.44 (.47)	2.13 (.84)	1.19	.247
Responsiviteit	78.6 (33.62)	87.65 (13.20)	-.77	.459

Notes. *p < .05.

Discussie en conclusie

Het eerste doel van de huidige studie was om eerder onderzoek over het effect van smartphonegebruik op de responsiviteit van ouders jegens hun kinderen te repliceren in een naturalistische context. Het tweede doel was het onderzoeken van drie factoren die mogelijk kunnen voorspellen in welke mate ouders hun smartphones gebruiken tijdens interacties met hun kind: fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik.

Om de eerste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, werden 25 ouder-kind duo's geobserveerd in een naturalistische setting. De observaties leerden ons dat de responsiviteit naar het kind toe significant hoger was wanneer de participanten geen smartphone gebruikten dan wanneer zij wel een smartphone gebruikten. De smartphone heeft dus wel degelijk een negatieve invloed op de responsiviteit van ouders jegens hun kind. Deze conclusie ligt in lijn met de bevindingen uit eerder onderzoek (Hiniker et al., 2015; Oduor, 2016; Radesky et al., 2014; Radesky et al., 2015). Dit is een belangrijke bevinding, omdat verschillende onderzoeken aantonen dat responsiviteit cruciaal is voor de ontwikkeling van het kind (e.g., Bornstein & Tamis-LeMonda, 2008; Landry et al., 2012; Page et al., 2010). De huidige studie suggereert dat de smartphone, door zijn impact op ouderlijke responsiviteit, negatief kan zijn voor die ontwikkeling. Daarom is het van belang dat toekomstig onderzoek zich verder richt op het onderzoeken naar de manier waarop smartphonegebruik in het bijzijn van het kind, de ontwikkeling van het kind negatief beïnvloedt.

Om de tweede onderzoeksvraag, met betrekking tot de voorspellers van phubbing, te kunnen beantwoorden is het geobserveerde smartphonegebruik van de ouders in verband gebracht met hun antwoorden op de vragenlijst. Op basis van de resultaten kunnen we concluderen dat er geen significant verband is tussen de voorspellers fear of missing out, habitueel smartphonegebruik en problematisch smartphonegebruik enerzijds, en

smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind anderzijds. Een allereerste verklaring voor het gebrek aan significante onderzoeksresultaten kan het geringe aantal participanten zijn. Toekomstig onderzoek zal gebaat zijn bij een grotere steekproef.

De eerste voorspeller, fear of missing out, was geen voorspeller van smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind. Met andere woorden, fear of missing out bleek geen voorspeller van kind-phubbing. Dit komt niet overeen met de bevindingen uit de studie van Radesky et al. (2016). Zij vonden dat ouders zelf rapporteerden bang te zijn iets werkgerelateerds te missen en daarom hun smartphone in het bijzijn van hun kind gebruikten. Een reden voor het verschil in bevindingen zou de gebruikte methode kunnen zijn. Radesky et al. (2016) nam namelijk individuele en groepsinterviews af bij ouders, terwijl de huidige studie haar data verzamelde door middel van observaties. Diepte-interviews kunnen meer diepgaande informatie geven, omdat de interviewer de mogelijkheid heeft door te vragen en zo tot de kern van de boodschap te komen. Daarnaast waren de geïnterviewde verzorgers zich ervan bewust dat het ging over hun perspectief op het eigen smartphonegebruik. Ook de studie van Chotpitayasunondh & Douglas (2016) naar de relatie tussen fear of missing out en algemeen phub-gedrag vond dat participanten zelf rapporteerden bang te zijn iets uit hun omgeving te moeten missen. Zij concludeerden daaruit dat fear of missing out wel een voorspeller van phub-gedrag is. Bovendien werd in de huidige studie wederom een andere methode gebruikt. De participanten werd verzocht online een vragenlijst in te vullen, wat deelname laagdrempeliger maakt. Hoewel fear of missing out in dit onderzoek werd onderzocht met behulp van dezelfde schaal die wij gebruikten, vond deze studie wel significante resultaten, mogelijkkerwijs door de grotere steekproef.

Een tweede voorspeller voor phub-gedrag die onderzocht werd, is habitueel smartphonegebruik. Ook deze voorspeller had geen significant verband met het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind. Deze bevinding spreekt de

impliciete verklaringen voor kind-phubbing van Radesky et al. (2016) en algemeen habitueel smartphonegebruik van Oulasvirta et al. (2012) tegen. Zij stelden namelijk vast dat ouders het snel checken van hun telefoon als beloning zien (ook in het bijzijn van hun kind) (Radesky et al., 2016) en dat deze 'checking habit' leidt tot een toename van smartphonegebruik (Oulasvirta et al., 2012). Een mogelijke verklaring voor deze tegenstelling zou de gebruikte methode kunnen zijn. Oulasvirta et al. (2012) maakten gebruik van drie longitudinale studies, waarbij individuen op een aantal achtereenvolgende tijdstippen werden waargenomen/ gemeten in plaats van één momentopname, zoals in de huidige studie. Daarnaast werd in de studie van Anshari et al. (2016) habitueel smartphonegebruik in verband gebracht met algemeen phub-gedrag, maar dan juist bij de jongere generatie (tot 30 jaar). De verklaring hiervoor was dat zij smartphones in hogere mate gebruiken dan andere generaties, terwijl de gemiddelde leeftijd van de ouders in de huidige studie 36 jaar was.

Als derde voorspeller voor kind-phubbing werd problematisch smartphonegebruik onderzocht. Wederom had deze voorspeller geen significant verband met het smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van hun kind, wat opnieuw niet overeenkomt met de indirecte bevindingen uit de studie van Radesky et al. (2014). Deze studie toonde aan dat ouders niet konden stoppen met het gebruiken van hun smartphone in het bijzijn van hun kind. De bevindingen uit de huidige studie komen ook niet overeen met de bevindingen uit de studie van Karadağ et al. (2015), waarin werd aangetoond dat phubbing in het algemeen in relatie gebracht kan worden met de criteria van problematisch smartphonegebruik. Ten slotte zijn de bevindingen ook niet in lijn met de conclusies van Park (2005). Deze studie toonde aan dat individuen die verslaafd zijn aan hun smartphone tekenen van angst toonden als zij hun smartphone niet konden gebruiken. Ook voor deze voorspeller is het verschil in gebruikte methode een mogelijke verklaring. Hoewel Radesky et al. (2014) net zoals de huidige studie, observatie als methode gebruikte, waren de ouders zich niet bewust van de observaties.

Daarbij werd er geen codeerschema gebruikt, maar werd alle informatie over het smartphonegebruik gedetailleerd genoteerd en kwalitatief verwerkt. Doordat de ouders zich niet bewust waren van de observatie, kon het werkelijke gedrag worden waargenomen. Bovendien wordt problematisch smartphonegebruik als voorspeller in de studie van Chotpitayasunondh & Douglas (2016) direct in verband gebracht met algemeen phub-gedrag. Zoals eerder genoemd konden participanten een vragenlijst online invullen in plaats van een papieren vragenlijst direct na de observatie. Daarnaast werd er in deze studie een andere schaal gebruikt om problematisch smartphonegebruik te detecteren. Dit kan naast een grotere steekproef ook een verklaring zijn voor de verschillende bevindingen.

Tot slot toonde de huidige studie aan dat de voorspellers fear of missing out en habitueel smartphonegebruik evenals habitueel en problematisch smartphonegebruik onderling wel correleerden. De correlatie tussen fear of missing out en habitueel smartphonegebruik is niet in eerder onderzoek aangehaald. Het verband tussen habitueel en problematisch smartphonegebruik wordt daarentegen aangetoond in de studie van van Deursen, Bolle, Hegner en Kommers (2015) en Oulasvirta et al. (2012). Sterker nog, habitueel smartphonegebruik is een belangrijke bijdrager aan problematisch smartphonegebruik. Deze bevindingen verklaren dus ook waarom de voorspellers in de huidige studie onderling correleren.

Beperkingen en vervolgonderzoek

Zoals hierboven reeds opgemerkt, kan het beperkte aantal participanten die deelnamen aan dit onderzoek worden aangemerkt als een beperking voor de generaliseerbaarheid en betrouwbaarheid van het onderzoek. Het geringe aantal participanten had tot gevolg dat de mate van absorptie en de tijdigheid van de reactie van de ouder niet meegenomen kon worden bij het testen van de hypothesen. Daarnaast heeft de kleine

steekproef er mogelijk toe geleid dat de resultaten van dit onderzoek niet voldoende systematisch verschilden om significant te zijn. Het vervolg op de huidige studie zal daarom gebaat zijn bij een groter aantal participanten, zodat er niet alleen naar het wel versus niet gebruiken van een smartphone kan worden gekeken, maar ook naar de mate van absorptie en tijdigheid van de responsiviteit van de ouder. Ten slotte zorgt een grotere steekproef voor de generaliseerbaarheid van de resultaten.

Als tweede beperking wordt de interne validiteit aangekaart. Mogelijk heeft de context waarbinnen het onderzoek plaatsvond een rol gespeeld in het sociaal wenselijk gedrag van de participanten. Immers, de resultaten wijzen uit dat de voorspellers habitueel en problematisch smartphonegebruik significant verschillen voor de locatie van de observatie. In de speeltuin worden de twee voorspellers namelijk in hogere mate gerapporteerd door de ouders dan in de wachtruimte van het consultatiebureau. Dit wil zeggen dat de locatie een onbedoeld effect heeft op de mate waarin de voorspellers voorkomen bij de participanten. Een verklaring hiervoor kan het verschil in gedrag zijn op de locaties. Een speeltuin is vaak een vrijere en informele omgeving, terwijl het consultatiebureau een setting is waarin ‘opvoeding’ belangrijk is. Voor een volgend onderzoek is het van belang om één locatie te kiezen waar de observaties worden uitgevoerd, om de interne validiteit te kunnen waarborgen. Aan de andere kant is het interessant om juist het verschil in locatie te onderzoeken en de verklaringen hiervoor bloot te leggen. Dit kan onderzocht worden door het huidige onderzoek te dupliceren in de reeds gebruikte locaties plus een aantal additionele locaties.

Een derde beperking voor het huidige onderzoek is het vragen van toestemming aan de participanten voorafgaand aan de observatie. Hoewel de ecologische validiteit gewaarborgd werd door de natuurlijke context van de locaties, was het een beperking dat ouders zich ervan bewust waren dat ze geobserveerd werden. De onderzoekers merkten

namelijk een verandering in het gedrag van de ouders, zodra om toestemming tot observatie werd gevraagd. Het gedrag veranderde naar sociaal wenselijk gedrag. Vaak stopten ouders hun telefoon weg en waren ze opmerkelijk responsiever ten aanzien van hun kind. Het mocht niet baten dat de onderzoekers de participanten meedeelden dat het onderzoek over kinderen in speeltuinen of wachtkamers ging. Om deze wijziging in gedrag te vermijden, lijkt het belangrijk om in een volgend onderzoek pas achteraf om toestemming te vragen voor de gedane observatie, zoals in de studie van Hiniker et al. (2015).

De vierde beperking is de mogelijkheid dat ouders sociaal gewenst gedrag vertonen tijdens het invullen van de vragenlijst na de observatie. Deze vragenlijst bestond voor een groot deel uit zelfrapportage op de schalen van de drie voorspellers van kind-phubbing. Mogelijke verklaringen voor de lage gemiddelden van de schalen kan zijn dat ouders sociaal gewenste antwoorden geven. Daarnaast is het een mogelijkheid dat de ouders zich niet bewust zijn van bepaald gedrag als zij hun smartphone gebruiken. Wellicht is het realiseerbaar om in toekomstig onderzoek de ouders de mogelijkheid te geven om de vragenlijst thuis online in te vullen, zodat zij zich niet ongemakkelijk voelen om de vragenlijst in te vullen in de buurt van de onderzoekers. Dit kan echter ook een risico zijn, omdat ouders kunnen vergeten de vragenlijst in te vullen of hier geen behoefte aan hebben.

Ten vijfde waren de opgestelde criteria voor de ouder-kind duo's een grotere restrictie in de observaties dan aanvankelijk gedacht. In de speeltuin en op het consultatiebureau konden de onderzoekers vaak niet observeren omdat de aanwezige mensen niet aan de criteria voor het ouder-kind duo voldeden. Zo was vaak het geval dat een ouder of verzorger twee kinderen bij zich had, er twee ouders of verzorgers met één kind waren of dat de kinderen te oud waren. Voor verder onderzoek is het daarom noodzakelijk om de criteria aan te passen of om meer tijd uit te trekken voor het verzamelen van de data (ook in verband met de onvoorspelbare weersomstandigheden).

Een zesde beperking is de duur van de observatie. De observatie nam in totaal 8 minuten en 20 seconden in beslag. In sommige gevallen was dit te lang. De participanten wilden al weg uit de speeltuin of de wachttijd op het consultatiebureau was te kort. Daarentegen merkten de onderzoekers dat een volledige observatie van 8 minuten en 20 seconden aan de korte kant is. Zo is het meerdere malen voorgevallen dat de participanten notificaties ontvingen op hun telefoon, nadat de observatie was gestopt, maar voordat dit was medegedeeld aan de participant. De participant haalde direct zijn of haar smartphone tevoorschijn om de notificaties te checken. De kans om notificaties te ontvangen tijdens de observaties wordt kleiner als de observatietijd beperkt is. Daarnaast is een totale tijd van 8 minuten en 20 seconden een te kort tijdsbestek om een goed beeld te krijgen van de dagelijkse gang van zaken. Een volgend onderzoek zal er daarom goed aan doen om de observatietijd te verlengen.

Tot slot lijkt het zinvol om een observatiestudie aan te vullen met een kwalitatief luik, waarin ouders worden geïnterviewd. Zo beaamden een aantal ouders namelijk, tijdens het napraten over de observatie en vragenlijst, dat ze inderdaad vaak hun smartphone gebruiken in het bijzijn van hun kind. Hun kind reageert hier volgens de ouders dan ook op door aandacht te vragen of te vragen of de ouder zijn/haar smartphone weg wil leggen.

Bovenstaande beperkingen resulteren in verschillende aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Een grotere steekproef is een van de belangrijkste aanpassingen, zodat ook de mate van absorptie en tijdigheid van de reactie kan worden gemeten. Daarnaast is het belangrijk de ecologische validiteit te verbeteren door na de observatie om toestemming te vragen. Dit zou een goede aanvulling zijn op de bewustwording van ouders over hun smartphonegebruik en gedrag.

Conclusie

De huidige studie concludeert dat smartphonegebruik van ouders in het bijzijn van het kind wel degelijk invloed heeft op de responsiviteit jegens het kind. Ouders die hun kind “phubben” zijn minder responsief ten opzichte van het kind dan wanneer zij hun kind niet “phubben”. Hoewel de onderzochte voorspellers van kind-phubbing niet significant bleken, is het belangrijk voor ouders om zich bewust te zijn van hun smartphonegebruik en wat dit voor gevolgen heeft op hun responsiviteit jegens het kind.

Smartphones maken nu eenmaal deel uit van het dagelijks leven, maar de effecten ervan kunnen meer impact hebben op het gezins- en sociale leven dan gedacht. Dit onderzoek laat ouders nadenken over hun eigen smartphone gedrag, al dan niet in het bijzijn van hun kind(eren). Op die manier kan er een bewustzijn worden gecreëerd over smartphones in het gezinsleven en daarbuiten.

Referenties

- Abeebe, M. V., Antheunis, M. L., & Schouten, A. P. (2016). The effect of mobile phone use in co-present situations on impression formation and relationship quality. *Computers in Human Behavior*.
- Abels, M., Keller, H., Mohite, P., Mankodi, H., Shastri, J., Bhargava, S., . . . Lakhani, A. (2005). Early socialization contexts and social experiences of infants in rural and urban Gujarat, India. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *36*(6), 717-738.
- Alt, D. (2015). College students' academic motivation, media engagement and fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, *49*, 111-119.
- Anshari, M., Alas, Y., Hardaker, G., Jaidin, J. H., Smith, M., & Ahad, A. D. (2016). Smartphone habit and behavior in Brunei: Personalization, gender, and generation gap. *Computers in Human Behavior*, *64*, 719-727.
- Bianchi, A., & Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, *8*(1), 39-51.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2016). How "phubbing" becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*, *63*, 9-18.
- Dossey, L. (2014). FOMO, digital dementia, and our dangerous experiment. *Explore*, *10*(2), 69-73.
- Gordon, M. (2003). Roots of empathy: Responsive parenting, caring societies. *The Keio Journal of Medicine*, *52*(4), 236-243.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *12*, 1143-1168.
- Harwood, J., Dooley, J. J., Scott, A. J., & Joiner, R. (2014). Constantly connected: The

effects of smart-devices on mental health. *Computers in Human Behavior*, 34, 267-272.

Hiniker, A., Sobel, K., Suh, H., Sung, Y. C., Lee, C. P., & Kientz, J. A. (2015, April).

Texting while parenting: How adults use mobile phones while caring for children at the playground. In *Proceedings of the 33rd annual ACM conference on human factors in computing systems* (pp. 727-736). ACM.

Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M., . . . Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of behavioral addictions*, 4(2), 60-74.

Kardefelt- Winther, D., Heeren, A., Schimmenti, A., Rooij, A., Maurage, P., Carras, M., . . . Billieux, J. (2017). How can we conceptualize behavioral addiction without pathologizing common behaviors?. *Addiction*. doi:10.1111/add.13763

Katz, E., Haas, H., & Gurevitch, M. (1973). On the use of the mass media for important things. *American sociological review*, 38(2), 164-181.

Kirkorian, H. L., Pempek, T. A., Murphy, L. A., Schmidt, M. E., & Anderson, D. R. (2009). The impact of background television on parent-child interaction. *Child development*, 80(5), 1350-1359.

Landry, S. H., Smith, K. E., & Swank, P. R. (2006) Responsive parenting: Establishing early foundations for social communication, and independent problem-solving skills. *Developmental Psychology*, 42(4), 627-642.

Landry, S. H., Smith, K. E., Swank, P. R., Zucker, T., Crawford, A. D., & Solari, E. F. (2012). The effects of a responsive parenting intervention on parent-child interactions during shared book reading. *Developmental Psychology*, 48(4), 969-986.

Lee, Y. K., Chang, C. T., Lin, Y., & Cheng, Z. H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human*

Behavior, 31, 373-383.

- Libby, D., Chaparro, A., & He, J. (2013). Distracted while driving: A comparison of the effects of texting and talking on a cell phone. *Proceedings of the human factors and ergonomics society annual meeting*, 57(1), 1874-1878. doi: 10.1177/1541931213571418
- Lin, Y. H., Lin, Y. C., Lee, Y. H., Lin, P. H., Lin, S. H., Chang, L. R., . . . Kuo, T. B. (2015). Time distortion associated with smartphone addiction: Identifying smartphone addiction via a mobile application (App). *Journal of psychiatric research*, 65, 139-145.
- Ling, R. (2004). *The mobile connection: The cell phone's impact on society*. San Francisco, CA: Morgan Kaufmann.
- Misra, S., Cheng, L., Genevie, J., & Yuan, M. (2014). The iPhone effect: the quality of in-person social interactions in the presence of mobile devices. *Environment and Behavior*, 48(2), 275-298.
- Mok, J. Y., Choi, S. W., Kim, D. J., Choi, J. S., Lee, J., Ahn, H., . . . Song, W. Y. (2014). Latent class analysis on internet and smartphone addiction in college students. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 10, 817-828.
- Oulasvirta, A., Rattenbury, T., Ma, L., & Raita, E. (2012). Habits make smartphone use more pervasive. *Personal and Ubiquitous Computing*, 16, 105-114.
- Page, M., Wilhelm, M. S., Gamble, W. C., & Card, N. A. (2010). A comparison of maternal sensitivity and verbal stimulation as unique predictors of infant social-emotional and cognitive development. *Infant Behavior & Development*, 33, 101-110.
- Park, W. K. (2005). Mobile phone addiction. In *Mobile communications* (pp. 253-272). London, England: Springer.
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational,

emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848.

Przybylski, A. K., & Weinstein, N. (2013). Can you connect with me now? How the presence of mobile communication technology influences face-to-face conversation quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(3), 237-246.

Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: the excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 37(9), 694-701.

Radesky, J. S., Kistin, C. J., Zuckerman, B., Nitzberg, K., Gross, J., Kaplan-Sanoff, M., . . . Silverstein, M. (2014). Patterns of mobile device use by caregivers and children during meals in fast food restaurants. *Pediatrics*, 133(4), 843-849.

Radesky, J., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C. (2015). Maternal mobile device use during a structured parent-child interaction task. *Academic pediatrics*, 15(2), 238-244.

Roberts, J. A., & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior*, 54, 134-141.

Roberts, J. A., & David, M. E. (2017). Put down your phone and listen to me: How boss phubbing undermines the psychological conditions necessary for employee engagement. *Computers in Human Behavior*, 75, 206-217.

Roberts, J. A., Yaya, L. H. P., Manolis, C. (2014). The invisible addiction: Cell-phone activities and addiction among male and female college students. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(4), 254-265.

- Verplanken, B., & Aarts, H. (1999). Habit, attitude, and planned behavior: Is habit an empty construct or an interesting case of goal-directed automaticity?. *European review of social psychology*, *10*(1), 101-134.
- Verplanken, B., & Orbell, S. (2003). Reflections on past behavior: A self- report index of habit strength. *Journal of Applied Social Psychology*, *33*(6), 1313-1330.
- van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in human behavior*, *45*, 411-420.
- van Zutphen, P. J. M. (2015). Compulsief sociale mediagebruik: De rol van Fear of Missing Out, nomophobia en ervaren sociale druk (Master's thesis, Universiteit Utrecht).
Geraadpleegd van <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/321770>

Bijlage

Bijlage A. Observatielogboek

Tabel 4

Observatielogboek

Datum	Tijd	Plaats	Aantal respondenten
01-05-2017	12:00 – 16:00	Speeltuín (Ringbaan Oost)	0 (geoeffend)
05-05-2017	10:00 – 12:00	Speeltuín (Ringbaan Oost)	3 (Cohen's Kappa)
	12:00 – 17:00	Speeltuín (Wandelbos)	
09-05-2017	11:00 – 17:00	Speeltuín (Wandelbos)	2
10-05-2017	11:00 – 17:00	Speeltuín (Wandelbos)	4
11-05-2017	11:00 – 12:00	Consultatiebureau (Den Bosch)	0 (kennismaking)
12-05-2017	11:00 – 16:00	Speeltuín (Wandelbos)	0
15-05-2017	09:00 – 17:00	Consultatiebureau (Tilburg)	3
16-05-2017	09:00 – 17:00	Consultatiebureau (Tilburg)	4
18-05-2017	09:00 – 17:00	Consultatiebureau (Tilburg)	5
19-05-2017	09:00 – 12:00	Consultatiebureau (Den Bosch)	2
22-05-2017	09:00 – 12:00	Consultatiebureau (Tilburg)	2

Bijlage C. Codeboek observaties

Caregivers and children up to 4 years will be observed in the waiting room, when they are waiting for their appointment (i. e. when they are not busy with weighing, talking to the receptionist etc.). Observation periods will be 10 seconds followed by 10 seconds to record the data on observation sheets. The following behaviors will be observed:

- CAREGIVERS' NON CHILD-RELATED ACTIVITIES
- CAREGIVERS' CHILD-RELATED ACTIVITIES
- CHILDREN'S REQUESTS FOR ATTENTION
- CAREGIVERS' RESPONSES TO REQUESTS FOR ATTENTION

Observations will be done by two coders. One observes the caregivers' non child-related and child-related activities, the other observes the children's requests for attention and the caregivers' responses to these.

NON CHILD-RELATED ACTIVITIES

The activities are distinguished as follows:

- **Phone manual:** the caregiver manipulates his/her phone (e. g. typing a message, playing a game, browsing etc.).
- **Phone talking:** the caregiver is talking to somebody on his/her phone.
- **Reading:** the caregiver is involved with reading material either on paper or on a tablet or e-reader.
- **Food/Drink:** the caregiver is involved with food or drink for him/herself.
- **Talking:** the caregiver is talking to somebody else than the child, e.g. another caregiver or child.
- **Earphones:** the caregiver is wearing earphones in one (code as 2) or both ears (code as 3).
- **Other:** the caregiver is involved with something not on the list. If possible, please specify what the caregiver is doing in the comment space.

Caregivers' non child-related activities are coded in terms of the caregivers' involvement in them. Involvement is generally coded in four increments:

- 1 None: If caregivers are not involved in any of the activities, this section is left blank.
- 2 Passive: the caregiver is holding the object but is not interacting with it. (This code is not applicable to talking or earphones.)
- 3 Occasional: the caregiver is involved in his/her activity but also attends to something else occasionally.
- 4 Exclusive: the caregiver is focused on his/her non child-related activity without attending to anything else.

CAREGIVER'S CHILD DIRECTED ACTIONS

The following child-related activities are distinguished:

- **Gazing:** the caregiver looks at the child.
- **Talking: the caregiver talks to the child.**
- **Playing with objects:** caregiver and child play with objects (e. g. toys, look at books etc.). If the caregiver plays with the child with an object that is not a toy or children's book, please specify the object, particularly if the object is the caregiver's phone or another object he/she was focused on before.

- **Bodily Play:** the caregiver and the child play bodily (e. g. tickling, chasing, rocking child on knees...)
- **Bodily Affect Display:** the caregiver cuddles, kisses, strokes the child or displays his/her affection in some other bodily way.
- **Care:** the caregiver cleans, dresses, feeds the child, makes sure that the child does not get hurt, etc.

The involvement in the activity is coded as low (+) or high (++). Additionally the caregivers' **emotional state** is coded if it is positive (+) or negative (-); if neutral it is left blank.

CHILD'S REQUESTS FOR ATTENTION

The child's requests for attention are coded by the caregivers' modality they address:

- **Visual modality – Eye gaze:** child gazes at the face of the mother
- **Visual modality – draw attention:** looking around, waving, jumping up repeatedly, carrying or dropping something, and (inadvertently) drawing attention this way
- **Auditory:** sounds made by toys, talking, shouting, crying
- **Touching:** touching the caregiver

Children's requests for attentions are coded in three levels of intensity:

- 1 None: the child does not request attention in a specific modality. The space is left blank.
- 2 Indirect request: the child glances at the caregiver (checking whether he/she is still there), makes a sound (with a toy or vocal, e. g. muttering to him/herself) or touches the caregiver (e. g. by accident while walking past) without any direct indication of wanting the caregiver's attention.
- 3 Request or emphatic request: the child stares at the caregiver, directs an utterance at the caregiver or touches/leans on the caregiver.
  - staring and moving (e. g. waving, jumping to explicitly draw attention, typically with eye gaze etc.)
  - repeating utterances or uttering and addressing the caregiver (e. g. "look, mom, look"), insistent tone of voice
  - demanding or invasive body contact, tapping or poking the caregiver

A separate code is administered if the child **takes an object** from the caregiver or tries to do so.

The child's **emotional state** is also coded as:

- **joyful:** the child smiles or laughs, waves with arms or kicking legs joyfully, squeals
- **angry:** the child is hitting, throwing things, yelling, throws him/herself on the floor
- **sad/hurt/fearful:** the child cries, seeks contact

CAREGIVER'S RESPONSE

The caregiver's response to the child's requests for attention are coded in terms of the following:

- **Degree of attention in 5 levels:**
  - 2 **Negative 'explicit':** the caregiver displays a harsh, explicit negative reaction to the child's behavior, either verbally (shouting, scolding, ...) or nonverbally (pushing, hurting, ... the child)
  - 1 **Negative 'soft':** the caregiver responds in a negative manner, but 'soft' (e.g., by turning away the posture, nodding 'no', ...) and/or appropriate (e.g., telling the child to stop when it behaves badly)
  - 1 **None**

- 2 **Awareness:** the caregiver shows awareness by looking at the child but does not respond in any other way
  - 3 **Acknowledgement or interaction:** the caregiver acknowledges the child's request, and/or the caregiver starts interacting with the child as response to the child's request for attention. This code is only administered if the caregiver displays focused/exclusive attention to the interaction.
- **Timely?** Coded if the reaction is appropriately timed
  - **Emotion:** is coded if it is positive (+) or negative (-); if neutral it is left blank.

11. Hieronder volgen enkele uitspraken. Omcirkel het cijfer dat het best past bij uw kind.

	1 helemaal niet van toepassing	2	3	4	5	6	7 helemaal van toepassing
Als het kind zich in uw armen bevindt omdat het bang of overstuur is, stopt het snel met huilen en is het snel getroost.	1	2	3	4	5	6	7
Het kind komt met u mee wanneer u dat tegen het kind zegt.	1	2	3	4	5	6	7
Als u het kind oppakt, slaat het de armen om u heen en zit het ontspannen bij u.	1	2	3	4	5	6	7
Als iets spannend of gevaarlijk lijkt voor het kind, dan kijkt het kind naar uw gezicht om te kijken of er daadwerkelijk spanning is of gevaar dreigt.	1	2	3	4	5	6	7
Als het kind aan het spelen is, blijft het dicht bij u in de buurt en komt vaak bij u terug.	1	2	3	4	5	6	7
Het kind wordt snel boos op u.	1	2	3	4	5	6	7
Als het kind bang is voor iets of van iets schrikt, blijft het waar het is en begint te huilen - het kind gaat niet spontaan naar u toe.	1	2	3	4	5	6	7
Het kind is veeleisend en ongeduldig met u. Het zeurt en houdt aan tot u doet wat het kind wil.	1	2	3	4	5	6	7
Als het kind klaar is met een activiteit of speeltje vindt het gewoonlijk zelf iets anders om te doen. Tussendoor komt het kind niet bij u.	1	2	3	4	5	6	7
Als u niet onmiddellijk doet wat het kind wil, dan gedraagt het kind zich alsof u het nooit zal doen (zeurt, wordt boos, loopt weg, etc.).	1	2	3	4	5	6	7
Het kind raakt makkelijk overstuur als u het tot een nieuwe activiteit aanspoort (ook al is die nieuwe activiteit er een die het kind doorgaans leuk vindt).	1	2	3	4	5	6	7

12. Nu willen we u graag enkele vragen stellen over hoe uw kind zich ontwikkelt in vergelijking tot andere kinderen van dezelfde leeftijd. Hieronder vindt u verschillende gebieden waarin uw kind zich ontwikkelt. Duidt voor elk gebied aan of u vindt dat uw kind zich trager, gelijkaardig of sneller ontwikkelt dan andere kinderen van dezelfde leeftijd.

	Veel slechter/ trager dan leeftijds- genoten	Iets slechter/ trager dan leeftijds- genoten	Even goed/slecht dan leeftijds- genoten	Iets beter/snel- der dan leeftijds- genoten	Veel beter/snel- der dan leeftijds- genoten
Alleen spelen					
Sociale ontwikkeling (samen spelen met anderen)					
Talige ontwikkeling					
Cognitieve ontwikkeling					
Alleen in slaap vallen/slappen					
Zichzelf troosten/zelf stoppen met huilen					
Zelf eten zonder hulp					
Zichzelf kleden/verzorgen (tanden poetsen, ...)					

13. Hieronder volgen opnieuw enkele uitspraken. Deze keer gaan de uitspraken over hoe je je mobiel gebruikt. Geef aan in welke mate de uitspraken op jou van toepassing zijn.

	1 helemaal niet van toepassing	2	3	4	5	6	7 helemaal van toepassing
Wanneer ik bij anderen ben, dwalen mijn ogen af naar mijn telefoon.	1	2	3	4	5	6	7
Wanneer ik bij mijn vrienden ben, ben ik steeds bezig met mijn telefoon.	1	2	3	4	5	6	7
Anderen klagen over het feit dat ik met mijn telefoon bezig ben	1	2	3	4	5	6	7
Ik ben bezig met mijn telefoon wanneer ik bij mijn vrienden ben	1	2	3	4	5	6	7
Ik denk niet dat ik mijn partner stoort wanneer ik met mijn telefoon bezig ben	1	2	3	4	5	6	7

14. Nu volgen opnieuw enkele uitspraken. Deze keer gaan de uitspraken over hoe je je mobiel gebruikt. Geef aan in welke mate de uitspraken op jou van toepassing zijn.

	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Ik breng meer tijd door op mijn mobiel dan ik van plan ben	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Mensen zeggen me dat ik teveel tijd op mijn mobiel doorbreng	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Ik denk dat het leven saai, doelloos en ééntonig zou zijn zonder mobiel	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Ik breng liever tijd door met mijn mobiel dan met anderen	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Ik voel me angstig wanneer ik niet aan mijn mobiel kan	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd

15. Hieronder volgen nog enkele uitspraken over jouw gebruik van de smartphone. In welke mate ben je akkoord?

	1 helemaal niet akkoord	2	3	4	5	6	7 helemaal akkoord
Mijn telefoon gebruiken is iets wat ik automatisch doe	1	2	3	4	5	6	7
Ik gebruik mijn telefoon zonder erbij na te denken	1	2	3	4	5	6	7
Mijn telefoon gebruiken hoort bij mijn dagelijkse routine	1	2	3	4	5	6	7
Ik ben mijn telefoon vaak al aan gebruiken voor ik het goed en wel doorheb	1	2	3	4	5	6	7
Mijn telefoon gebruiken is iets wat typisch "mij" is	1	2	3	4	5	6	7
Mijn telefoon gebruiken is iets wat ik doe zonder de intentie te hebben om het te doen	1	2	3	4	5	6	7
Mijn telefoon gebruiken is iets wat ik moeilijk zou vinden niet te doen	1	2	3	4	5	6	7

16. Nu willen we enkele vragen stellen over jou in relatie tot anderen/je vrienden.

	1 helemaal niet van toepassing	2	3	4	5	6	7 helemaal van toepassing
Ik ben bezorgd dat anderen een leukere tijd beleven dan ik.	1	2	3	4	5	6	7
Het is belangrijk dat ik de 'inside jokes' van mijn vrienden begrijp	1	2	3	4	5	6	7
Ik word bezorgd wanneer ik ontdek dat mijn vrienden plezier maken zonder mij	1	2	3	4	5	6	7
Ik word nerveus als ik niet weet wat mijn vrienden aan het doen zijn	1	2	3	4	5	6	7
Ik ben bezorgd dat mijn vrienden leukere dingen meemaken dan ik	1	2	3	4	5	6	7
Soms vraag ik me af of ik te veel tijd besteed aan het op de hoogte blijven van wat gaande is	1	2	3	4	5	6	7
Het stoort me wanneer ik een gelegenheid om af te spreken met vrienden moet missen	1	2	3	4	5	6	7
Wanneer ik plezier beleef, is het belangrijk voor mij om die ervaring online te delen (bvb. via een status update)	1	2	3	4	5	6	7
Het stoort me wanneer ik een geplande afspraak mis	1	2	3	4	5	6	7
Wanneer ik op vakantie ga, blijf ik in de gaten houden wat mijn vrienden aan het doen zijn	1	2	3	4	5	6	7

Eén van de onderzoeksvragen voor deze studie is hoe vaak ouders en/of verzorgers in de weer zijn met hun mobiele telefoon. We willen graag nog twee vragen stellen hierover:

17. Omdat ik wist dat ik geobserveerd werd, heb ik mijn telefoon:

Minder gebruikt dan normaal Evenveel gebruikt als normaal Meer gebruikt dan normaal

18. Had u na het krijgen van de briefing vooraf al een vermoeden dat de focus op mobiel gebruik lag?

Ja Nee

Hartelijk bedankt voor uw deelname aan ons onderzoek! Indien u graag nog iets vermeldt, kan u dat in dit tekstvak doen.

Bijlage E. Informatiebrief

Titel van de studie: Ouder-kind interactie

Onderzoeker: dr. Mariek Vanden Abeele & dr. Monika Abels

Beste ouder(s),

Wij zijn studenten aan de Universiteit van Tilburg en doen in het kader van ons afstuderen een onderzoek over hoe ouders en kinderen zich gedragen in wachtruimtes. Hiervoor zoeken wij ouders van een jong kind (0-5 jaar). Als uw kind tot deze leeftijdsgroep behoort, willen we u vragen of u bereid bent hieraan deel te nemen.

Deze studie bestaat uit twee onderdelen: een observatie, en het invullen van een korte vragenlijst. Het doel van de observatie is om in kaart te kunnen brengen hoe ouders en kinderen zich verbaal en non-verbaal gedragen wanneer ze in elkaars aanwezigheid zijn. We gebruiken een observatieschema waarop we enkele dingen noteren. Als u deelneemt dan voeren wij de observatie uit terwijl u wacht op uw consultatiegesprek. Hierbij willen we u vragen om in de mate van het mogelijke te 'vergeten' dat wij er zijn, en u zoveel mogelijk te gedragen zoals anders. We zijn immers vooral geïnteresseerd in hoe het er dagelijks aan toe gaat. U en uw kind blijven beiden volledig anoniem bij de observaties. We noteren nergens op het onderzoeksmateriaal een naam of andere informatie waarmee u persoonlijk geïdentificeerd kunt worden. U kan hooguit wat ongemak ervaren door het gevoel geobserveerd te worden. Mocht u dit ongemak ervaren, kan u te allen tijde de observatie stopzetten. (De onderzoekers zullen dan de wachtruimte verlaten.

De observatie vindt plaats terwijl u wacht voor uw afspraak. Na afloop van de observatie en uw afspraak, willen we u vragen om nog een korte vragenlijst in te vullen. Ook in de vragenlijst blijft u anoniem. Zowel de antwoorden die u geeft in de vragenlijst als de geobserveerde informatie, worden vertrouwelijk behandeld. De gegevens tien jaar bewaard zullen worden op een computer in een folder (beveiligd met een paswoord). Enkel de onderzoekers en studenten die betrokken zijn bij dit project hebben toegang tot de data.

Uw deelname aan deze studie is volledige vrijwillig. U kan uw deelname te allen tijde beëindigen zonder hier een specifieke reden voor nodig te hebben. Indien u graag inzage krijgt in de resultaten, kan u uw email adres op een apart formulier achterlaten (dat niet gekoppeld wordt aan het onderzoeksmateriaal).

Het onderzoeksdesign van deze studie werd goedgekeurd door de ethische commissie van de School of Humanities van Tilburg University.

Als u vragen hebt over de studie of de verwerking van de data kunt u ze nu stellen aan de aanwezige student-onderzoekers of u kunt later contact opnemen met het onderzoeksteam. U kunt dan mailen naar dr. Mariek Vanden Abeele. _____

Uw medewerking aan dit onderzoek is uiterst waardevol voor ons. Indien u nog verdere vragen hebt, aarzel niet om ze te stellen. U wordt nu verzocht de tekst op de achterzijde zorgvuldig te lezen en, indien u wenst deel te nemen, het document te ondertekenen.

Met vriendelijke groet,

Helma van Meijl (masterstudent), Toke van Telgen (masterstudent), Dr. Monika Abels (postdoctoraal onderzoeker) en Dr. Mariek Vanden Abeele (universitair docent).

Bijlage F. Toestemmingsverklaring

Toestemmingsverklaring

Ik heb de bovenstaande beschrijving van de studie gelezen en begrijp wat het doel van de studie is. Hierbij geef ik toestemming aan de onderzoeker voor de verzameling en verwerking van mijn gegevens. Ik ben ervan op de hoogte dat er observaties van mij en mijn kind worden gemaakt voor deze studie. Ik weet dat deze gegevens, samen met mijn antwoorden op de vragenlijst gebruikt zullen worden voor onderzoeks- en onderwijsdoeleinden. Ik begrijp dat mijn identiteitsgegevens niet geregistreerd worden. In plaats daarvan wordt er een deelnemersnummer gebruikt.

Ik ben op de hoogte dat alle gegevens die verzameld worden door middel van de observaties en de vragenlijst vertrouwelijk behandeld worden; in rapporten of publicaties die volgen uit deze studie zal ik te allen tijde anoniem blijven.

Ik ben geïnformeerd over de mogelijke ongemakken ten gevolge van deze studie en al mijn vragen zijn voldoende beantwoord. Mocht ik nog meer vragen hebben, dan ben ik ervan verzekerd dat de onderzoeker deze zal beantwoorden. Ik neem vrijwillig deel aan deze studie en ben ervan op de hoogte dat ik te allen tijde mijn deelname kan opzeggen. Ik hoef hier dan geen reden voor op te geven. Verder begrijp ik dat ik kan weigeren dat mijn gegevens gebruikt worden zonder dat dit gevolgen heeft. Ik ben ervan op de hoogte dat de gegevens tien jaar bewaard zullen worden op een computer in een folder (beveiligd met een paswoord). Enkel de onderzoekers en studenten die betrokken zijn bij dit project hebben toegang tot de data. Na 10 jaar worden de data, inclusief mijn toestemmingsformulier, vernietigd. Ik weet dat ik eventueel mijn email adres kan achterlaten op een apart formulier om achteraf informatie toegestuurd te krijgen over de resultaten. Dit formulier wordt apart bewaard en op geen enkel moment gekoppeld aan de onderzoeksdata. Eens de resultaten zijn teruggekoppeld, wordt dit formulier vernietigd.

Ik heb de tijd genomen om dit formulier te lezen en ik begrijp wat er wordt geschreven.

Graag een kruisje zetten voor de zin indien u akkoord gaat:

_____ Ik ga akkoord met mijn deelname aan het onderzoek dat zal gaan plaatsvinden.

_____ Ik geef toestemming dat de resultaten gebruikt worden voor onderzoeks- en onderwijsdoeleinden.

Deelnemersnummer: _____

Handtekening deelnemer: _____

Bijlage G. Debriefing

Debriefingstekst:

Geachte ouder(s),

Hartelijk dank dat u mee hebt gedaan aan ons onderzoek over 'Ouder-kind interactie'. Graag geven we u met deze brief nog wat meer duiding bij de studie.

Het specifieke doel van dit onderzoek is om na te gaan hoe vaak ouders aandacht besteden aan hun mobiele telefoon, en of dat invloed uitoefent op de aandacht die ouders hebben voor hun kind. De reden voor dit onderzoek is dat het gebruik van mobiele technologie in de aanwezigheid van andere mensen steeds vaker voorkomt, en dus ook in de aanwezigheid van kinderen. Het is bekend dat het gebruik van dergelijke technologie tijdens gesprekken met anderen een invloed kan hebben op de kwaliteit van sociale relaties, maar wat voor effect dit heeft op kinderen is nog niet onderzocht. De bedoeling van deze studie is dan ook om meer inzicht te krijgen in de responsiviteit van ouders op kinderen terwijl zij mobiele technologie gebruiken. Indien u verdere vragen hebt over het onderzoek, kan u deze stellen aan de verantwoordelijke onderzoeker, dr. Mariëk Vanden Abeele

---

Uw medewerking aan ons onderzoek is erg belangrijk omdat we hier ontzettend veel uit leren. Wij hopen dan ook dat u ook nog steeds akkoord bent met uw deelname, en dat we de gegevens die we verzameld hebben mogen gebruiken. Wenst u alsnog om uw deelname te beëindigen, dan kan dat zonder opgave van reden en zonder enige consequentie. U mag dit dan nu laten weten. Uw observatiegegevens en vragenlijst zullen dan niet gebruikt worden in het onderzoek. Uw data zal worden vernietigd.

Indien u graag op de hoogte gehouden wordt van de resultaten van het onderzoek, kan u uw email adres achterlaten op onze lijst. We sturen u dan in de zomermaanden een overzicht door van onze bevindingen. Dit e-mailadres wordt apart geregistreerd van de onderzoeksgegevens en kunnen dus niet met elkaar in verband worden gebracht.

Helma van Meijl (masterstudent)
Toke van Telgen (masterstudent)
Dr. Monika Abels (postdoctoraal onderzoeker)
Dr. Mariëk Vanden Abeele (universitair docent)